

THE EUROPEAN DISCOVERY OF CHINA

POMPEU FABRA UNIVERSITY BARCELONA

EL MÓN XINÈS

EL NOM D'EUROPA

El nom de la Xina no va ser l'únic en risc fins al segle XVI. De fet, aquest també va ser el cas d'Europa. El món clàssic havia proporcionat un nom mític per a l'extrem occidental d'Euràsia, aquell d'una princesa fenícia segrestada per Zeus i transportada per ell mateix a la riba oposada a la qual va donar el seu nom, Europa. Va ser una bonica història mediterrània, en què es barrejaven sexe i mar i que portava amb si l'atractiu etern de la bella i la bèstia.

Albert Dürer va captar el moment en què una Europa sorpresa però sense por deixa els sàtirs i les nimfes i marxa desafiant en el seu toro gentil, poderós i diví. Però el nom d'Europa no va aconseguir un significat geogràfic diferent fins ben entrada l'època del Renaixement.

Per a la majoria de l'Antiguitat, el nom de referència per als qui vivien a Europa era Roma, i s'esforçaven per convertir-se en romans, la ciutadania més privilegiada de l'època.

Tot i així, a l'edat mitjana, el nom d'Europa es va conservar en alguns scriptoriums monàstics, des d'on es va traslladar als mapes molt esquemàtics i religiosos de l'edat mitjana, como va ser el cas, per exemple, del llibre d'Isidor al segle VII.

Aquests van ser els anomenats mapes de T en O, que proporcionaven un esquema del món dividit en tres parts: Àsia ocupant tota la meitat superior, i Europa i Àfrica compartint la part inferior. Eren mapes esquemàtics conservats per l'elit de l'elit.

El nom d'Europa també travessa de tant en tant els mapes que van arribar després, com a conseqüència sofisticada dels mapes T i O anteriors, amb més detall topogràfic i toponímic. Aquest va ser el cas, al segle VIII, dels manuscrits del Beat de Liébana, que mostren la divisió tripartida i la circumval·lació mundial de l'oceà que és característica dels mapes de T i O, encara que el nom d'Europa no hi apareix enlloc.

En aquest mateix segle, les cròniques de Carlemany tractaven Europa com un àmbit cultural específic i es van referir a les forces que combatien l'avanç de l'Islam com els europeus (Europenses); però aquesta va ser la primera i única vegada que es va utilitzar aquesta paraula. Carlemany podria tenir un somni, però Europa no es va convertir en un nom molt estès, i sens dubte era desconegut per a la gran majoria dels seus habitants, els camperols, relacionats amb un tram molt limitat de terra.

Això no els va impedir fomentar un sentit de pertinença a una comunitat més general; però el seu nom no era Europa si no cristiandat, i ells pensaven en si mateixos com a cristians, el nom amb el qual el clergat va arengar des del púlpit, i no com a europeus.

Però des del segle XV en endavant, la cristiandat es va desplomar com una categoria única i inclusiva. La incapacitat dels regnes europeus per ajuntar-se en contra dels turcs otomans, que van perdre Constantinoble el 1453, va ser un xoc. La divisió religiosa de la Reforma i de la Contrareforma va demolir la idea mateixa d'una cristiandat unida.

El canvi nominal de la cristiandat a Europa va cobrar impuls des de mitjans del segle XVI, tot i la forta activitat missionera desplegada en aquell moment. El seu epitafi es pot veure en l'enciclopèdia geogràfica del gran geògraf Abraham Ortelius: l'entrada "per als cristians, consulteu els europeus", està en sintonia amb la portada del seu llibre *Theatrum Orbis Terrarum* ('Representació de les terres del món'), de 1572. A la part superior apareix Europa en un tron, amb un ceptre a la mà, mentre que a l'altra sosté la creu que està a punt de dominar el món. Sota d'Europa trobem Àsia ricament vestida amb un recipient cerimonial a la mà, que ofereix un fort contrast amb una Àfrica seminua i una Amèrica nua i caníbal. Recordeu que per a Ortelius, que tot i ser un viatger entusiasta, mai no havia estat fora d'Europa; per això, els amerindis, els africans i els asiàtics s'assemblen als europeus del Mediterrani.

I el nom xinès d'Europa? Al segle II a.C., els xinesos van començar a aplegar coneixements sobre el que ells anomenaven les regions occidentals. Un enviat xinès, Zhang Qian, va portar un informe que comprenia la major part d'Àsia central i l'oest de Mesopotàmia. La primera versió llarga d'un poderós país que es troba majoritàriament en el Far West es troba en la història oficial que comprèn la segona dinastia Han; però va ser escrita al segle V.

En aquell moment, l'imperi Romà s'acostava al final, i el país que descriu la història oficial és, probablement, l'imperi Romà d'Orient, sobretot la Síria romana. Els xinesos l'anomenaven Da Qin, que significa 'el gran Qin', pel fet que la història oficial deia que els habitants d'aquest país eren alts i ben proporcionats, d'alguna manera com els xinesos, els quals són anomenats Da Qin. Aquest és el mateix nom que van utilitzar al segle VIII per identificar el lloc d'origen dels missioners nestorians que havien arribat a la Xina.

Altres noms com Fulin, identificats amb Bizanci, es van utilitzar en segles posteriors. Tant el nom de Daqin com el de Fulin encara no s'han trobat en la història oficial de la dinastia Ming. Un perfil comprimit d'Europa es pot reconèixer en una silueta del mapa coreà anomenat Kangnido, de 1405.

Però el nom d'Europa va entrar a la Xina amb el mapa de Matteo Ricci, dibuixat a finals del segle XVI. El mapa, que va mostrar als xinesos per primera vegada el lloc de la Xina al món, va portar una transcripció d'Europa com Ouluoba, un nom que romandrà fins avui dia.

De fet, els cartògrafs xinesos van mantenir alguns dels noms del mapa de Ricci, com es pot veure en aquest mapa, dibuixat per un xinès un parell d'anys després de Ricci. Recordeu que les formes dels continents s'han dissolt fins a esdevenir irreconeixibles, però els noms bàsics romanen igual.

Com es pot veure en aquesta transcripció del mapa, Europa i el Mediterrani estan clarament identificats. Va ser al segle XVI quan els noms d'Europa i de la Xina van adquirir finalment un significat geogràfic universal.